

"Bütün duvarlar gibi iki anlamlı, iki yüzlüydü. Neyin içeride, neyin dışarıda olduğu, duvarın hangi yanından baktığınıza bağlıydı." Ursula K. Leguin'in "Mülksüzler" adlı eserindeki bu ifade bizi bir şekilde farkındalığa bunun için de yüzleşmeye davet ediyor. Tabii ki yüzleşmenin gerçekleşebilmesi için aynadaki suretimize bakabilmemiz ve "bizi bize karşı koruyan dokunulmazlık zırhını çıkarmaya razı olmamız" da gerekiyor. Çünkü, bu mücadelenin aslı bizim kendimizle olan mücadelemiz. Ne aynayla ne de başkalarıyla olan değil. Kapitalist toplumsal yaşantı geldiği aşamadaki haliyle "insan" olma/kalma iddiasında olan herkese böylesi yüzleşmeleri gerekli hale getirdi.

Dünya kapitalist emperyalist sisteminin günümüzde ekonomik ve siyasi krizi birlikte yaşıyor olduğuna yönelik nesnel verilere dayalı analizlerin sayısı her geçen gün artıyor. Temmuz 2007'de ABD'de yaşanan Mortgage kriziyle birlikte görünür olan ve merkez kapitalist, emperyalist ülkelerde başlayan küresel finansal krizin çözümü için kaygı ve müdahale kapitalizmin/kapitalist ülkelerin bütününe yönelikti. Bununla birlikte, Trump'ın ilk ABD Başkanlığı'na başladığı dönemde ticaret ve hegemonya alanında Çin'le olan kıyasıya mücadelenin görünür olması, kaygı ve hedefin "batı kapitalizmi ne olacak" sorusuyla özetlenebilecek ölçüde boyut değiştirdiğini de gösterdi. Ancak, Kasım 2025 tarihinde yayımlanan "ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi" metnindeki saptama ve hedefler bundan sonra kaygı ve hedefin çok daha daraltılarak "ne olacak ABD kapitalizmi" sorusuyla sınırlandırıldığını ortaya koyuyor. Elbette bu sonuncusu Trump başkanlığındaki ABD yönetiminin kaygı ve hedefini yansıtıyor, herhangi bir mutlakiyet taşımıyor.

Fakat batı ve/veya ABD kapitalizmi, günümüzdeki krizini aşabilmek için savaş sanayi dışında herhangi bir yol bulamıyor. Kapitalist ekonomi, varlığını bir bütün olarak savaş sanayii

üzerinden sağlamaya çalışıyor. Savaş sanayiinin varlığını sürdürebilmesi kapasitesini büyütmesiyle mümkün. Savaş sanayiinin daha da genişleyebilmesi için silahların tüketimine o nedenle de doğrudan savaşa, silahlı çatışmalara ve şiddete gereksinim duyuyor. Bunun için savaşların-çatışmaların sürekliliğine ve yenilerine gereksinimi var. Emperyalist ülkeler savaşları bu perspektifle planlayıp, yönetir hale geldi.

Bunların yanında, Türkiye'de uzun yıllardır devam eden "düşük yoğunluklu savaşın" tarafları "savaşı durdurma-savaşmama" kararlarını açıkladı. Ve kamuoyuyla paylaşılan bilgilere göre, süreç bir yılı aşkın bir zamandır sürüyor. En son Gazze'de İsrail tarafından gerçekleştirilen uluslararası savaş hukuku ihlalleri ve soykırımdan sonra, ateşkes anlaşmasına rağmen, İsrail ordusunun Gazze'ye saldırıları devam ediyor. Diğer tarafta SDG ile geçici Suriye Hükümeti arasında imzalanan mutabakat metnine karşın HTŞ'nin Rojava ablukası, başka bir tarafta sansür nedeniyle düzenli haber alınamıyor olsa da İran güvenlik güçlerinin "özgürlük" talep eden geniş halk kesimlerine karşı silahlı müdahaleler yaşanıyor. Bu üçü Ortadoğu coğrafyasında yaşanmaktayken, 2014 yılından itibaren irili ufaklı silahlı çatışmalarla sürerken, Şubat 2022 tarihinde resmen başlayan Rusya-Ukrayna savaşı da halen devam ediyor.

Dünya genelinde yaşanmakta olan insana ve doğaya karşı bunca suçun işlendiği ve işlenmeye devam edildiği günümüzde duvarın hangi tarafındayız? Biz hekimler savaşın, insan eliyle yaratılan, önlenabilir bir halk sağlığı sorunu olduğunu bilimsel bilgiye ve tarihsel deneyimlere dayalı olarak biliyoruz. O nedenle, savaş karşıtlığı, barış talebi ve barış için mücadele 21. yüzyılda insanın "insan" olabilmesi, insan kalabilmesi; hekimin "hekim" olabilmesi, hekim kalabilmesi için bir zorunluluk olduğunu bilerek tutum alabilmeliyiz. Eğer alamıyorsak ve hekim olmak, hekim kalabilmek

istiyorsak eğer; "bizi bize karşı koruyan dokunulmazlık zırhını çıkarmaya ve yüzleşmeye" cesaret edebilmeliyiz. Bu satırlarla birlikte, U. K. Leguin'in ilk paragrafta yer verilen cümlesinden çıkardığımız "yüzleşme gerekliliğinin" günümüzde ilk sıradaki konusu için önerimizi gerekçeleriyle tanımlamış olduk.

Şimdi de önem derecesi bakımından ikinci sırada yer aldığını düşündüğümüz "toplumsal bölüşüm ve eşitsizlikler" konusunu benzer bağlamda ele almak istiyoruz. Kapitalizmin 70'li yılların başında görünür olan yapısal krizini aşmak için ABD hegemonyasında önce Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu, daha sonra Dünya Ticaret Örgütü, sermaye sınıfının temsilcisi bu üçlü yapıyla bağımlı kapitalist ülkelerin çoğunu "kredi vermemekle" tehdit etmeyi de dahil ederek neoliberal politikaları "Washington Uyumu" metniyle hayata geçirerek aşmaya çalışmıştı. Bilindiği gibi, kapitalist neoliberal politikalar temel olarak sermaye sahiplerinin ve merkez kapitalist ülkelerin kâr maksimizasyonu ve refahını artırma hedefiyle hayata geçirildi.

Öncelikle, kamu kaynaklarının-harcamalarının; paylaşımın yeniden düzenlendiği sağlık, eğitim, barınma, beslenme vb. toplumun büyük çoğunluğuna asgari düzeyde hizmete erişim ve kullanım olanağı sağlayan alanlarda kullanılması; bu hizmetlerin kamu tarafından, parasız sunularak; toplumsal bölüşümün yeniden sağlandığı alanlar olması yerine, sermaye gruplarına aktarılması hedeflendi. Sağlık ve eğitim başta olmak üzere, söz konusu alanlar patronlar için yeni birer sermaye birikim alanına dönüştürülerek, bu hizmetler metalaştırıldı ve piyasaya açıldı. Devlet, toplumsal yarar işleviyle olabildiğince küçültülüp, sermayenin yararı için devasa hale getirildi. Emek yoğun, doğa ve insana yönelik zararı ve tahribatı fazla, enerji tüketimi yüksek üretim alanları bağımlı kapitalist ülkelere kaydırıldı. Merkez kapitalist ülkelere finans

kapital merkezi rolü kazandırıldı. Böylece hem yaşayabilmek için emek gücünü satmak zorunda olanların sömürü oranı artırıldı hem de bağlı kapitalist ülkelerden emperyalist-merkez kapitalist ülkelere kaynak akışı sağlandı. Ancak, yıkım ve tahribatı “yaşamın krizi”ne neden olduktan sonra, neoliberal kapitalist politikaların da tıkanıp işlevini yerine getiremediği sahipleri tarafından ilan edildi.

Gelinen noktada açlıktan ölümler, yoksulluk ve yoksunluklarla ultra zenginliğin, uzay turizminin, israfın aynı dönemde birlikte yaşanır olduğu eşitsizlikler dünyası yaratıldı. Hesaplanabildiği kadarıyla dünya genelinde gelir 1800’lerin birinci çeyreğinin son yıllarından itibaren önemli ölçüde arttı. Ne var ki bu gelir, toplumsal sınıflar, ülkeler-bölgeler arasında eşit olarak paylaşılmadı. Söz konusu eşitsizlik, yıllar içinde daha da derinleşti. Özellikle, neoliberal kapitalist ekonomik politikaların uygulanmasıyla, söz konusu eşitsizliklerdeki artış önceki dönemlerden farklı olarak yıllar içinde daha da hızlandı. Gelinen aşamada iç karartan, göz korkutan bir tablo ortaya çıktı.

“Dünya Eşitsizlik Raporu 2026”, bölgelerin ortalama gelirinde hem dünya ortalama gelirine göre hem de bölgeler arasında büyük farklılıklar olduğunu gösterdi. Öyle ki 2025 yılında Kuzey Amerika ve Okyanusya bölgesinin geliri dünya ortalama gelirinin yüzde 290’ına ulaştı. Buna yakın biçimde Avrupa bölgesinin ortalama geliri yüzde 215’ine, Rusya ve Merkez Asya bölgesinin ortalama geliri yüzde 109’na sahip hale geldi. Buna karşın, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinin ortalama geliri dünya ortalama gelirinin yüzde 82’sine, Güneydoğu Asya bölgesinin ortalama geliri yüzde 53’üne ve Sahra Altı Afrika bölgesinin ortalama geliri de dünya ortalama gelirinin yüzde 30’una kadar geriledi. Nüfusun en zengin yüzde 10’u ile en yoksul yüzde 50’si arasındaki servet farkı Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde 645 kat, Kuzey Amerika ve Okyanusya bölgesinde 524 kat, Sahra Altı Afrika bölgesinde 470 kat, Latin Amerika bölgesinde 290 kat, Rusya

ve Merkez Asya bölgesinde 219 kattır. Avrupa bölgesinde ise 194 kattır. Dünyaya nüfusunun en zengin yüzde 10’u (yaklaşık 556 milyon kişi) dünyadaki toplam gelirin yüzde 53’üne ve toplanan servetin yüzde 75’ine el koymuşken, dünya nüfusunun en yoksul yüzde 50’si (yaklaşık 2 milyar 800 milyon kişi) dünyadaki toplam gelirin ancak yüzde 8’ine, toplam servetin de yüzde 2’sine sahip olabilmıştır.

Türkiye’de de dünya geneline benzer bir durum yaşanıyor. Dünyada dolar milyoneri sayısında 2024 yılında 2023 yılına göre yüzde 1,2’lik bir artış olurken, Türkiye’de bu sayı yaklaşık 7 kat daha fazla, yani, yüzde 8’e ulaştı. Türkiye, servet eşitsizliğinde dünyada dokuzuncu sırada yer alıyor. Türkiye’de nüfusun en zengin yüzde 1’i (860 bin kişi) gelirin yüzde 20’sine, servetin yüzde 37’sine, nüfusun en zengin yüzde 10’u (8 milyon 600 bin kişi) gelirin yüzde 53’üne, servetin yüzde 75’ine el koymuş durumda. Buna karşın, nüfusun en yoksul yüzde 50’si (en az 43 milyon kişi) gelirden yüzde 8, servetten de yüzde 2 pay alabilmiş. Özetle, Türkiye’de 2025 yılında nüfusun yalnızca 10’da biri kendilerinden beş kat daha kalabalık olan yoksullara göre gelirde yaklaşık 7, servette de yaklaşık 38 kat fazlasına sahip.

Türkiye’de de yıllar içinde derinleşen eşitsizliklerle birlikte, sağlık hizmetlerine erişim de zorlaşmaktadır. Dünya Bankası ve AKP hükümetleri eliyle uygulamaya konmuş olan “neoliberal kamu sağlık sigortası modeli” ile sağlık harcamalarının sağlık hizmetlerini kullananlar tarafından dolaylı ya da doğrudan yapılmasının sağlandı. Kamu sigortası finansman kurumu olarak kurulan SGK eliyle bazı istisnalar dışında herkesten sağlık sigortası primi toplanıyor. Ancak sigortalılar sağlık hizmeti kullanırken her bir başvuru, reçete, tetkik vb. için SGK’ye bir de katılım payı ödenek zorundalar. Bu gerçeği göz önüne aldığımızda SGK tarafından yapılan harcamaları “devlet-kamu” tarafından yapılan değil, kişilerin yaptığı “özel” sağlık harcaması olarak adlandırmak gerekir. Böyle değerlendirildiğinde, TÜİK ta-

rafından yayımlanan en son veriler kullanılarak yapılan hesaplamaya göre toplam cari sağlık harcamalarının 2021 yılında yüzde 29’unun, 2022 yılında yüzde 27’sinin, 2023’de yüzde 30’unun ve 2024 yılında ise yüzde 32’sinin “genel (merkezi ve yerel) devlet” tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. İşsizliğin ve yoksulluğun her geçen gün daha da arttığı bir ülkede sağlık hizmetlerine erişimi engelleyen bu durum kabul edilebilir değildir.

Yaşananlar elbette “kader” de doğa yasası da değil. Değiştirilebilir. Yeter ki duvarın hangi tarafında olduğumuza karar verelim. Yeter ki “hayatı elleriyle yaratanlar” hep birlikte yaşadıklarının nedenini sorgulayabilelim ve gereğini yapmaya karar verebilelim. Dünya halklarının teslim alınamamasının, olmamasının tek bir aracı kaldı; enternasyonalist mücadele... Sorunun gerçek çözümü, yaşananları değiştirebilmek bu kadar net, bu kadar radikal!

Onun için kapitalizm düşünsel olarak eleştirilebilen, ancak fiilen dokunulmayan bir yapı olarak ele alınmaması, kabul edilmemelidir. Kapitalizm yalnızca söylemsel düzeyde reddedilmemelidir. Bu reddiye iktidarı hedefleyen siyasal kopuşa dönüşmeyi hedeflemelidir. Başka bir ifadeyle, kapitalizm aşılması gereken tarihsel bir sistem olarak ele alınmalıdır. Eleştiri pratik bir karşılık da üretmelidir. Diğer sosyal politika alanları gibi, sağlık alanı da hem eleştiri hem siyasal kopuş için zengin olanağa sahiptir. Sağlık alanında da öneriler ve çözümler kapitalizmi daha adil ya da katlanılabilir kılmayı değil, onu aşmayı hedeflemelidir.

Bu sayımızda, dosya editörlüğünü Hakem Kurulu üyemiz Yavuz Üçkuyu’nun gerçekleştirdiği “Türkiye’de Kamu Hastanelerinin Dönüşümü” başlıklı dosyanın birinci bölümünü paylaşıyoruz. Yanı sıra, A. Azap ve M. M. Civaner tarafından kaleme alınmış olan “Tarihi Bir Dünya Tabipleri Birliği Genel Kurulu Toplantısının Ardından” başlıklı raporu da sizlere sunuyoruz.

Umut ve dayanışmayla...